

Nieuwe sociale huurwoningen met muurschilderingen geven de wijk weer een verzorgd aanzicht

Wij zijn niet Gomorra! SCAMPIA IN NAPELS

Een boek, een film en een serie; Gomorra weet het internationale publiek al sinds 2006 te boeien met de verhalen uit Scampia. Deze buitenwijk van Napels is voer voor sensatie, zo blijkt. Wij gaan echter op zoek naar de andere kant van deze beruchte buurt, naar Napolitanen die strijden voor een beter bestaan van Scampia.

Tekst en Fotografie Liselotte van Leest

N'*Non siamo Gomorra!*' (Wij zijn niet Gomorra!) staat met koeienletters op een van de *vele*, de imposante flatgebouwen die ogen als zeilboten ('vele' betekent 'zeilen' in het Italiaans) en wereldberoemd werden dankzij Gomorra. De makers van de film en de serie gebruikten deze als decor om het verhaal van de Camorra, de Napolitaanse maffia, in Scampia te vertellen. Maar klopt dat beeld wel? Hoe gaat het eraan toe in de wijk die over de hele wereld bekendstaat als 'maffiabuurt'? Ciro Corona, Peppe Renzuto en Trisha Palma groeiden er op en nemen ons mee door Scampia.

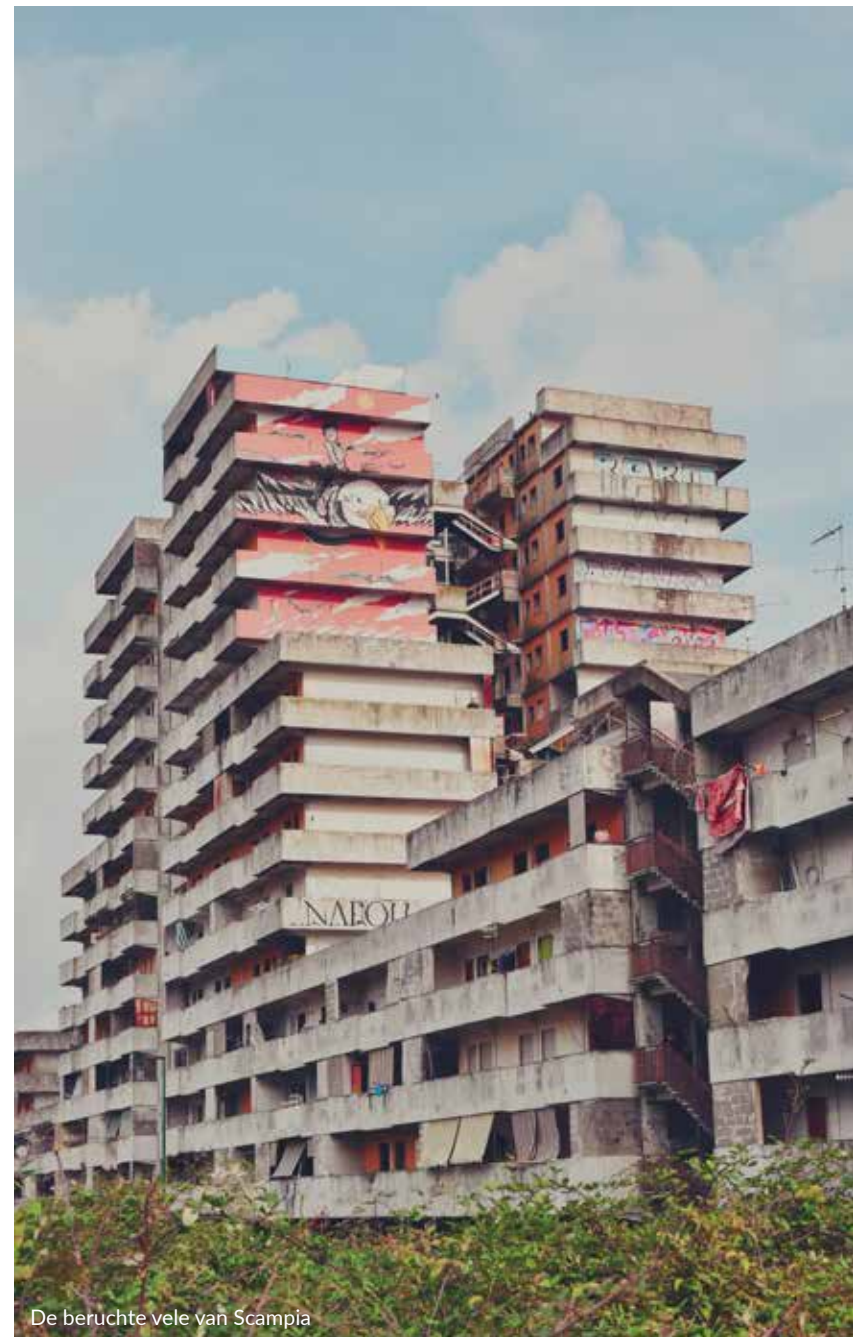
Van droomwijk naar nachtmerrie

In de jaren 70 was Scampia een moderne wijk in aanbouw, met het plan om er veel ruimte te creëren voor sociale huurwoningen. Tot in 1980 een verwoestende aardbeving alles overhoop gooide. Figuurlijk dan, omdat de buurt juist niet had geleden onder de natuurramp. In Napels en omstreken waren talloze mensen in één klap dakloos geraakt en velen verplaatsten zich naar Scampia. Ook Peppe Renzuto kwam er als tienjarige jongetje samen met zijn familie wonen. 'Ons huis had nog niet eens elektriciteit, maar we moesten wel: we leefden na de aardbeving in een auto. Bovendien was de woningnood zó hoog, dat mijn ouders bang waren dat het appartement anders gekraakt zou worden.'

Terwijl de hoge flats als paddenstoelen uit de grond schoten, faalde de overheid echter Scampia bewoonbaar te maken. Er waren nauwelijks scholen en voorzieningen als medische zorg en winkels ontbraken – waardoor een zwarte handel in alledaagse etenswaren noodgedwongen opbloeide. De leefomstandigheden waren verre van ideaal.

Camorra

Met de explosieve vraag naar nieuwe flats groeide er echter een nog veel groter probleem: de Camorra. De Napolitaanse maffiaorganisatie, eens een bende die zich bezighield met prostitutie en een beetje dealen, had alle bouwvergunningen binnengesleept. Dat leverde ze eindeloos veel geld op dat werd geïnvesteerd in directe drugshandel met Midden- en Zuid-Amerika. Daarnaast vulde de Camorra het sociale gat dat de overheid hier open had gelaten. De Camorristi boden de (ongeschoolde) inwoners wél bescherming en werk – en veel mensen handelden toch al illegaal etenswaren vanuit huis dus drugs kon 'er ook wel bij'. Scampia had na de beving niet alleen te kampen met overbevolking, maar de wijk werd ook dé drugssupermarkt van Europa.

De beruchte vele van Scampia

Terwijl de flats als paddenstoelen uit de grond schoten, faalde de overheid Scampia bewoonbaar te houden

Kunstenares Trisha Palma

Graffiti in Scampia:
'We pakken alles terug
wat van ons is'

Ciro Corona

‘Als antwoord hebben we de carnaval erop een wagen gebouwd in de vorm van vijf grote kogels, met de tekst: bedankt voor jullie cadeau!’

Oogjes open

Op het moment dat de situatie zo uit de hand liep, trok de politie weg en werden de inwoners decennialang aan hun lot overgelaten. Politici knepen een oogje dicht; zij hadden de Camorra namelijk nodig om in het zadel te blijven – de maffia ritselede stemmen voor hen onder de (ongelletterde) inwoners. Het dieptepunt kwam in 2004, toen er een bendeoorlog uitbrak en in een paar jaar tijd vierhonderd moorden plaatsvonden in de buurt. Het totaal vergeten Scampia werd wereldnieuws; nu móést er wel worden ingegrepen. Alleen, de overheid was veel te laat. De maffia had dankzij de falende politici zo groot kunnen worden dat enkel het arresteren van criminelen niet voldoende was om de situatie te verbeteren. Verdween een kopstuk achter tralies dan nam een jongere en minder ervaren Camorrista het stokje over – en zo’n proces kan doorgaan totdat kinderen met pistolen de dienst uitmaken, zonder greintje verantwoordelijkheidsgevoel. De oplossing lag dus vooral ook bij de bewoners zelf; de mentaliteit in de wijk moest veranderen.

Stempel op je hoofd

Wat doet het met je als je in zo’n buurt opgroeit? ‘Het is alsof je een stempel op je voorhoofd draagt’, vertelt de 42-jarige Piero Corona. Hij woont al zijn hele leven in Scampia en hoopt er ook te sterven – een natuurlijke dood dan. ‘Mensen hebben altijd een vooroordeel over je. Toen Scampia in 2005 door de metro werd verbonden met de rest van Napels, bijvoorbeeld, was het protest in de stad enorm.’ Het werkt niet bepaald motiverend een beter leven elders te zoeken, als je daar met de nek wordt aangekeken. Piero zag veel van zijn

jeugdvrienden achter tralies verdwijnen of zelfs het leven laten. Zelf koos hij ervoor te blijven en de weg van weerstand in te slaan. Hij maakte zijn school af en studeerde filosofie. ‘Verandering moet van onderaf komen’, meent Piero. In 2008 startte hij de stichting (R)esistenza Anticamorra om kinderen een alternatief te bieden voor de klauwen van de Camorra. Toch ziet hij zichzelf helemaal niet als ‘goed’ en zijn oude vrienden als ‘slecht’. ‘Wat is goed of slecht; als je niet in de luxe verkeert om goed te doen, maar slecht móét zijn om te overleven?’

Anticamorra

Piero streeft er elke dag naar het rechte pad beter begaanbaar te maken voor nieuwe generaties. Dat doet hij niet alleen, maar samen met talloze anderen. Hun stichting is gevestigd in een oud, in beslag genomen wapendepot van Camorristi. Ze transformeerden het pand in een veilige haven, waar nu 13 sociale verenigingen zijn gehuisvest, met onder meer naschoolse opvang voor kinderen, pilateslessen voor vrouwen en er is zelfs opvang voor Oekraïners. Jaarlijks helpen 140 gedetineerden tijdens hun re-integratie de boel draaiende te houden. En (R)esistenza Anticamorra is niet de enige die een wezenlijke verandering heeft veroorzaakt. Peppe: ‘15 jaar geleden waren er maar een paar stichtingen in de wijk, nu zijn dat er inmiddels 120.’ Het maakt hem trots dat zoveel mensen zich actief inzetten voor verbetering. ‘Ze doen het met de middelen die ze hebben. Soms zijn dat alleen handen en voeten, en hun woorden.’ Makkelijk is de strijd dus niet. Daarbij zit de nog altijd aanwezige Camorra helemaal

Peppe Renzuto

De afschuwelijke
leefomstandigheden in een
van de beruchte flats

DE ANDERE KANT

Nadat hij voor de tweede keer op een haar na een schietpartij miste, verruilde Piero Scampia in voor Nederland waar hij 11 jaar verbleef. Inmiddels woont hij met zijn Nederlandse vrouw Iris alweer 17 jaar in Napels en nu wil hij wat terug doen voor zijn wijk: ‘Mijn moeder en mijn zus wonen hier nog steeds.’ Samen met Iris heeft hij als doel de andere kant van de wijk te laten zien. ‘Wij willen het verhaal vertellen dat door niemand verteld wordt en de aandacht leggen op de kracht, de creativiteit en positiviteit van de sociale verenigingen, zoals die van Piero, die écht zorgen voor verandering.’ Helemaal mooi: met hun tours steunen ze financieel de sociale vereniging van Piero. Benieuwd? Loop dan mee met anti-maffia-tour van Piero en Iris. Kijk voor meer informatie op localinnaples.com

niet te wachten op dit soort initiatieven. Immers; hoe minder kansarmen, hoe minder mensen zij voor hun karretje kunnen spannen. Toch valt het aantal keer dat Piero werd bedreigd volgens hem mee. ‘Een keer lagen er vijf kogels keurig op een rij voor de deur van de stichting. We deden aangifte, maar de politie zei: “O nee, iemand heeft vast vanaf zijn balkon een beetje zitten schieten en de kogels zullen er zo terecht zijn gekomen.” Als antwoord hebben we de carnaval erop een wagen gebouwd in de vorm van vijf grote kogels, met de tekst: bedankt voor jullie cadeau!’

Erfenis van falend beleid

De beruchte *vele* getuigen vandaag nog duidelijk van het politieke falen; ondanks dat inmiddels vier van de zeven flats zijn gesloopt en de rest onbewoonbaar is verklaard. ‘De elektriciteit is er nu af gehaald en de gemeente heeft de trapportalen naar de leegstaande woningen weggehaald, zodat niemand er meer in kan trekken’, vertelt Piero, als we een van de gebouwen binnenlopen. ‘Maar wat doe je met de gezinnen die nog in deze ellende wonen? Een alternatief kun je ze niet bieden; nu betalen ze geen huur en de stroom tappen

ze van lantaarnpalen.’ Kinderen spelen er rond in wat een riool en vuilnisbelt tegelijk is. ‘Dit is dus wat er gebeurt als je 30 jaar genegeerd wordt door de overheid. En het schrijnende van alles: deze mensen worden door een entertainmentserie weggezet als criminelen, maar hier wonen juist de grootste slachtoffers van de Camorra.’

Licht aan de horizon

Dankzij mentaliteitsverandering en de weerstand tegen de Camorra onder de inwoners verdwijnt de dystopie die Scampia was langzaam. Buiten de *vele* kunnen we rustig rondwandelen door de wijk, die opvallend schoon en vooral groen oogt. Er zijn nieuwe sociale huurwoningen, met maximaal 4 verdiepingen – een contrast met de torenhoge flats – en winkeltjes aan de straat. En veel appartementencomplexen zijn opgesierd met gigantische muurschilderingen, onder andere van de 28-jarige kunstenaar Trisha Palma uit Scampia. Trisha was nog een kind toen de bendeoorlog uitbrak. Van het geweld kreeg ze dankzij haar beschermende ouders gelukkig niet veel mee, maar van het stigma dat op de buurt lag wel. ‘Mijn moeder stuurde

Street-artist Jorit

Het werkt niet bepaald motiverend om een beter leven elders te zoeken, als je daar met de nek wordt aangekeken

mij en mijn broertje bewust in een andere wijk naar school. We werden echter altijd gezien als “die uit Scampia”. Een vriendinnetje mocht niet bij mij spelen en ik begreep niet waarom, maar de afwijzing voelde ik duidelijk.’ Trisha keerde steeds meer in zichzelf. ‘In schilderen kon ik mijn gevoel kwijt, het werd mijn passie. En door mijn onzekerheid groeide mijn creativiteit.’ En hoe: ze studeerde af aan de kunstacademie, ontwerpt nu decors én vrolijkt Scampia op met haar creaties. Zo maakte ze samen met de populaire (half Napolitaanse-half Nederlandse) street-artist Jorit een muurschildering van Fabrizio de Andre, een bekende Italiaanse zanger die het altijd opnam voor minderheden. Zijn portret past dus perfect in de buurt. ‘Buurtbewoners kwamen ons koffie en eten brengen, terwijl we aan het schilderen waren.’

Nieuwe universiteit

De inwoners zijn blij met de verandering. Bij ons bezoek aan Scampia stralen Peppe en

Ciro zelfs: uit de metro lopen tal van jonge mensen afkomstig uit andere delen van de stad. ‘Er is net een universiteit is geopend’, vertelt Ciro trots. De komst van de geneeskundestudenten zal, zo is de hoop, voor een opleving zorgen; voor de komst van leuke barretjes en eettentten, want die zijn er nog amper. En wie weet zullen de vooroordelen verdwijnen. Peppe hoopt dat buitenwijken als Scampia meer betrokken worden bij Napels. ‘Dat deze mensen die er wonen het gevoel krijgen bij de stad te horen en eenzelfde behandeling krijgen, op sociaal en politiek gebied. Het is al verbeterd, maar er is nog heel veel te doen.’ Trisha heeft zich nooit geschaamd voor Scampia, vertelt ze, maar inmiddels is ze hartstikke trots op haar geboortegrond. ‘Vooral op mijn vrienden die de vooroordelen hebben overwonnen. Ik zou ze allemaal een medaille willen geven.’ Ciro lacht als we over de positieve ontwikkelingen praten. ‘Eerst keek ik vanuit mijn raam uit op de *vele*, nu op de universiteit.’

GOMORRA

Naar aanleiding van het boek (2006) en de film *Gomorra* (2008) bracht producent Sky de gelijknamige serie uit (2014-2021), waarvan de rechten aan maar liefst 190 (!) landen werden verkocht. Het zal niet verbazen dat de bewoners en het stadsdeelbestuur helemaal niet zaten te wachten op een serie die de ouwe vuile was kwam buitenhangen. Hoe kon het dan dat de *vele* tóch het hoofddecor vormden? Geld opent alle deuren, helemaal in een wijk waar mensen het zwaar hebben. In ruil voor opnames knapte Sky appartementen op. ‘Het ironische is’, legt Peppe uit, ‘dat de Camorra exact op eenzelfde manier handelde. Ook zij renoveerden de huizen van arme mensen zodat ze er drugs in mochten verhandelen.’ Door de populariteit van de serie staken ook oude problemen weer de kop op. De vooroordelen over de wijk werden weer versterkt en nog kwalijker: veel jongeren, aan wie de sociale verengingen zo graag een alternatief wilden bieden, voelden ineens de drang om in de gewelddadige voetsporen van de hoofdrolspelers te treden. Sky heeft het de bewoners die strijden voor verbetering dus zeker niet makkelijk gemaakt.

